

Sporene fra 1998 skræmmer i den ny runde af danske overenskomstforhandlinger

De danske overenskomstforhandlinger i foråret 2000 er så småt begyndt. Der er gode udsigter til et fredeligt forlig. Men sporene fra konfliktåret 1998 skræmmer og det kan få betydning for forhandlingsforløbet. Det er igen industrien, der skal være løftestang, men efter problemerne i 1998 er der grænser for, hvor længe Dansk Industri og CO-industri kan trække deres forhandlinger. Kommer der ikke forlig omkring midten af januar, kan der opstå komplikationer. Frygten for at få stemt et forlig ned kan udgøre en selvstændig konfliktrisiko.

Efter storkonflikt kommer forlig. Det har været det almindeligste forløb i de danske overenskomstforhandlinger de seneste årtier. Storkonflikten i foråret 1998 efter sammenbruddet i forhandlingerne burde således følges op af en fredelig løsning i 2000. På den anden side bringer krisetegnene fra 1998 mindelser om perioden i 1970'erne, hvor tre på hinanden følgende konflikter rystede den danske aftalemodel alvorligt. Derfor kan det ikke udelukkes, at konflikten i 1998 vil blive efterfulgt af et nyt sammenbrud og et efterfølgende regeringsindgreb i 2000. Spørgsmålet er derfor, om forberedelsen af overenskomstforhandlingerne 2000 med indgåelsen af den såkaldte "klima-aftale" mellem LO og DA og parternes øvrige bestræbelser på at undgå en gentagelse af forløbet i 1998 er tilstrækkelig til at få nedtonet krisetendenserne, så det igen bliver muligt at sige, at der efter en konflikt følger et forlig.

Forudsætninger for et forlig

De afgørende hovedelementer der er til forhandling mellem parterne er for det første en sjette ferieuge – i form af feriefridage dvs. fem extra fridage som kan placeres enkeltvis i løbet af året – og for det andet en fortsat udbygning af arbejdsmarkedspensionerne. Dertil kan komme forbedring af tillidsrepræsentanternes vilkår samt satsforhøjelser på normallønsområdet. Både ferie og pension må betragtes som ultimative krav på LO-området. Til gengæld er der i fagbevægelsen enighed om, at forventningerne til lønstigningstakten skal dæmpes. Det fremgår af de krav, der er fremsat både af SiD, Metal og HK. Organisationerne har forsøgt at holde forventningsniveauet nede ved ikke at komme med præcise økonomiske udmeldinger.

For at sikre en løsning, der kan forbedre konkurrencekraften, er arbejdsgiverne i DA-fællesskabet enige om, at det er industrien, der skal i front, og at forløbet skal ende med et samlet mæglingsforslag, så alle områder kommer hjem med et niveau, der er fastlagt af de konkurrenceudsatte erhverv. Det er den *koordinerede decentralisering*, der igen skal stå sin prøve. I arbejdsgivernes fortolkning af klimaaftalen mellem LO og DA er der i realiteten indbygget den forudsætning, at der *skal* fremsættes et samlet mæglingsforslag. Spørgsmålet er, om der er plads til at opfylde disse krav og samtidig give plads til lønstigningerne i de lokale forhandlinger på virksomhederne, så man på en gang sikrer en fortsat reallønsudvikling og ikke forringer lønkonkurrenceevnen. Det er vanskeligt at nå inden for den normale 2-årige overenskomstlængde. Derfor er der udsigt til en 3-årig eller 4-årig aftale.

En længere aftaleperiode vil betyde, at forbedringer ved det centrale bord kan fordeles over flere år, og dermed gives der større råderum til de lokale lønforhandlinger, som er en realitet på ca. 85 pct. af LO/DA-området. Dermed skulle det også blive lettere at få stemt et forlig hjem. Og frygten for at få et nej til et forlig eller et mæglingsforslag og dermed endnu en gang blive underkendt af medlemmerne, er nok den største bekymring, forhandlerne har efter oplevelserne i 1998.

Optaktsbekymringer

Der har i løbet af efteråret i tiltagende grad været bekymrede ytringer om de forestående overenskomstforhandlinger. Det gælder politikerne, og det gælder økonomerne fra såvel private virksomheder og offentlige institutioner. Det tilhører det normale billede i en optaksperiode. I sig selv er det ikke nogen hindring for forhandlingerne, men kan tværtimod være med til at skrue forventningsniveauet ned og dermed forbedre løsningsmulighederne.

På et væsentligt punkt synes vandene specielt at skille. Mange økonomer lægger vægt på, at fagbevægelsens ultimative krav om indførelsen af den 6. ferieuge i sig selv kan bidrage negativt til den økonomiske udvikling. I fagbevægelsen vil man fastholde, at fritidskravet ikke er så uansvarligt, som økonomerne prædiker. Det kan man bl.a. gøre med henvisning til nye undersøgelser, der viser, at danskerne reelt arbejder mere og mere. Tallene går ganske vist kun frem til 1998, men systemet synes altså at fungere relativt fleksibelt. Det samme vil måske være tilfældet også med de nye feriefridage.

Det forventede forløb: Forligssceneriet

Der var i indledningen til overenskomstpillet en tendens til, at HK/Handel og Dansk Handel & Service (DH&S) ville forsøge på at agere spydspids. Forhandlingerne på butiksområdet er da også blevet indledt, og der er næppe tvivl om, at parterne med deres tidlige start vil få muligheder for at rydde mange problemer af vejen, før den afgørende runde kommer. Men meldingerne blev ændret ved indgangen til december. Der var ikke nogen grund til at forhaste sig, sagde ledelsen i DH&S. Formanden for HK/Handel, Jørgen Hoppe, har erkendt, at der ikke - som han ønskede det - kommer noget forlig før jul. Der er næppe nogen tvivl om, at det her er den samlede arbejdsgiverstrategi, der har sat tingene på plads. Det er fortsat industrien, der skal lægge linien.

Den samme erkendelse er man nået til inden for bygge- og anlægssektoren, hvor både BYG og Danske Entreprenører vil afvente resultaterne i industrien. På transportområdet er situationen mere åben. Formanden for SiD's transportgruppe, Holger Nielsen, har markeret tydeligt, at man ikke vil finde sig i samme forløb som i 1998. Spørgsmålet er derfor, hvor længe Federation of Employers in Commerce, Transport and Services (AHTS), der også var utilfreds med forløbet i 1998, kan holde SiD hen.

Det meget langstrakte forløb i 1998 har dog gjort indtryk. DI får derfor næppe mulighed for at trække forhandlingerne så længe en gang til. Det kan sammenholdet i DA formentlig ikke overleve. Derfor er der pres på industriens forhandlere, og kan de ikke i rimelig tid vise vejen gennem indgåelsen af et forlig, så må de formentlig overlade banen til andre. Ellers står man over for det store sammenbrud.

Hvad taler for et forlig

Parternes fælles bekymring for den danske aftalemodels fremtid virker fremmende på deres forligsvilje. Modellen giver indflydelsemuligheder, som kan blive truet, hvis aftalesystemet eroderer. En meget væsentlig faktor, der peger i retning af et forlig, er fagforbundenes økonomiske problemer i forlængelse af konflikten i 1998. Reelt set er der nogle af dem, der simpelthen ikke har råd til en konflikt. De kan naturligvis blive tvunget til at tage den alligevel, men forhandlerne vil

gøre meget for at undgå den situation. Det hidtidige forløb har styrket forligsscenariet. I optaktsfasen har parterne nærmest formået at tale sig tættere på hinanden.. Derfor er det sandsynligste forløb, at parterne selv når til et forlig på industriens område.

En variation af forligsscenariet er *mæglingsscenariet*, dvs. at ingen områder selv når at indgå forlig, før forhandlingerne i februar overgår til Forligsinstitutionen. Det scenario kan blive det sandsynligste, hvis der undervejs opstår uventede komplikationer for parternes egne forhandlinger. Men under alle omstændigheder vil Forligsinstitutionen formentlig få en rolle, fordi DA vil kræve en fælles afslutning og dermed et samlet mæglingsforslag. Her vil LO og DA derfor få en central position.

Det må vurderes, at et mæglingsforslag – uden forudgående gennembrud og dermed direkte forlig i forhandlingerne mellem parterne – vil have meget vanskeligt ved at opnå flertal ved en urafstemning. Derfor kan konfliktrisikoen langt fra udelukkes. Det er et problem, at der er så lidt at råde over i de centrale forhandlinger, når der også skal være plads til lokale lønforhandlinger. Den frygt, fagbevægelsens forhandlere kan have for at blive underkendt endnu en gang, er formentlig den enkeltstående faktor, der i størst udstrækning kan trække forløbet i retning af konflikt. Fagbevægelsen vil sige nej til et forlig, hvis de ikke er helt sikre på at få medlemmernes opbakning ved en urafstemning.